

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

DOEo40

**Themaonderzoek
burgerschapsonderwijs en het
omgaan met verschil in morele
opvattingen**

Datum vaststelling: 20 april 2020

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Bevindingen	4
3.	Vervolg	6
4.	Reactie van het bestuur	7

1. Inleiding

Achtergrond

De Inspectie van het Onderwijs heeft een thematisch onderzoek uitgevoerd naar de invulling van de wettelijke opdracht tot bevordering van burgerschap. Hierbij hebben we met name gekeken naar de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat rond onderwerpen waarover morele opvattingen in de samenleving (sterk) uiteen kunnen lopen.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een bezoek aan de school, waarbij wij kennis namen van documenten en lesmateriaal, gesprekken voerden met leraren, leerlingen en de schoolleiding, en lessen observeerden. Ook heeft de school vooraf een vragenlijst ingevuld over de manier waarop de school haar aanbod voor burgerschapsonderwijs invult.

Opzet van dit rapport

Dit rapport geeft een korte weergave van de voornaamste bevindingen en maakt duidelijk of de invulling die de school geeft aan thema's waarover morele opvattingen kunnen verschillen past binnen de wettelijke kaders en of de school hierbij de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevordert. Als het onderwijs niet voldoet aan de betreffende wettelijke eisen, geven we het bestuur een herstelopdracht. Ook kunnen we aanbevelingen geven. Tot slot hebben besturen de mogelijkheid een reactie aan het rapport toe te voegen.

De resultaten van het onderzoek voor het gehele Nederlandse onderwijs worden beschreven in een thematisch rapport dat in het voorjaar van 2020 verschijnt.

**Bestuur: Stichting Democratisch
Onderwijs Eindhoven
Bestuursnummer: 26472**

School: DOE040

Totaal aantal leerlingen: 85
17-12-2019

BRIN: 30YB en 30YC

2 . Bevindingen

De invulling die de school geeft aan onderwijs rond onderwerpen waarover morele opvattingen in de samenleving (sterk) kunnen verschillen, past binnen de wettelijke eisen zoals opgenomen in artikel 8.3 WPO en artikel 17 WVO.

Conclusie

We hebben in het onderzoek gelet op de invulling die de school geeft aan het onderwijs rond onderwerpen zoals seksuele diversiteit, opvattingen over (de gelijkwaardigheid van) vrouwen en mannen, de opstelling ten opzichte van groepen die anders denken of geloven, en de opstelling ten opzichte van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de Nederlandse grondwet.

We hebben vastgesteld dat de invulling die de school aan dergelijke onderwerpen geeft, niet in strijd is met de basiswaarden van de democratische samenleving.

Visie van de school

De school is gebaseerd op een democratische grondslag. Dit betekent dat de school een leeromgeving aanbiedt waarin de leerlingen ieder op een eigen manier en in een eigen tempo leren.

De school wil een inspirerende leeromgeving bieden waarin leerlingen zich op basis van gelijkwaardigheid kunnen voorbereiden op de samenleving. Dit proces van leren is vraaggestuurd en ontstaat door de vragen van leerlingen. DOEo4o biedt daarnaast - door de inrichting van de sociocratische kringen - een oefenplaats aan leerlingen om ervaring op te doen in de respectvolle omgang met elkaar, in het oplossen van conflicten en in het organiseren en besturen van een onderwijsinstelling.

Het onderwijs in burgerschap beschouwen we dan ook in de context van dit democratisch onderwijs. We stellen vast dat het naleven en bevorderen van de basiswaarden zoals gelijkwaardigheid, vrijheid van meningsuiting, begrip en respect voor elkaar en afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie onderdeel is van de visie op het onderwijs. Daarnaast blijkt uit de observatie van lessen en gesprekken met leerlingen en leraren dat de school dit ook toepast in het onderwijs en begeleiding van de leerlingen.

In aanvulling op het vraaggestuurde onderwijs biedt DOEo4o ook een leeromgeving voor de leerlingen om in contact te komen met leerlingen die in een andere sociale situatie opgroeien of die een niet-westerse achtergrond hebben. Hiertoe is de school een samenwerking met een andere school en een sociaal culturele instelling aangegaan. Dit is een goed voorbeeld van hoe de school een leeromgeving aanbiedt waarin de leerlingen actief in contact worden gebracht met de diversiteit in cultuur en religie in onze samenleving.

Voor DOEo4o ligt de uitdaging erin om het ontwikkelde aanbod te vergelijken met de kerndoelen burgerschap, deze waar nodig aan te vullen en het aanbod vervolgens te borgen.

De school gebruikt geen methode voor seksuele vorming. Als een leerling vragen op dit terrein heeft, pakken de leraren dit samen met de leerling op. De leraar helpt de leerling om de vragen en doelen te formuleren. Vervolgens maken ze afspraken over de manier waarop de leerling naar de antwoorden gaat zoeken. De acceptatie van verschillen tussen mensen is een waarde die onderdeel uitmaakt van de visie van de school. Uit de gesprekken met de leerlingen blijkt dat het voor de leerlingen een vanzelfsprekendheid is elkaar te accepteren ongeacht de seksuele geaardheid.

3. Vervolg

De bevindingen uit dit onderzoek leiden niet tot vervolgoedradten.

4. Reactie van het bestuur

Net als met vrijwel alle andere kennis en vaardigheden waarmee we leerlingen graag goed voorbereiden zodat ze op eigen kracht de samenleving betreden, is het de visie van de school dat burgerschapsvaardigheden efficiënter, effectiever en duurzamer aangeleerd worden door ze vast te leggen in een inspirerende leeromgeving en door een beroep op de leerlingen te doen. Dit in tegenstelling tot het vastleggen in een curriculum en het aan de leerlingen op te leggen. Het gedachtegoed dat mensen allemaal uniek en verschillend zijn, maar wel gelijkwaardig, is waar wij voor leven. Respect is het hoogste goed in een samenleving. Vanuit dit perspectief kijkt DOEo4o ook naar burgerschapsonderwijs en we zijn blij dat de Onderwijsinspectie dat ook terugziet in onze praktijk.

Wat betreft actief burgerschap (Art. 8 lid 3b WPO en Art. 17b WVO) herkennen we ons in de beschrijving dat het naleven en bevorderen van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat besloten ligt in onze visie op onderwijs en dat deze terugkomen in alle aspecten van de werking van de school. Daarbovenop vraagt de inrichting van ons onderwijs van leerlingen en leraren dat ze zich bekwamen in het vaststellen van een eigen mening op basis van informatie van verschillende bronnen, het uitdrukken van die mening, het sluiten van compromissen, het duidelijk aangeven van wensen en grenzen, en het nemen van initiatief en verantwoordelijkheid bij een wens voor verandering. Hiermee geven we invulling aan aandachtspunt 8 in het Toezichtkader Actief burgerschap en sociale integratie, maar belangrijker nog leggen we een breed fundament voor mondige, zelfbewuste en zelfredzame burgers die de samenleving met vertrouwen tegemoet treden.

Qua verdraagzaamheid en sociale integratie (Art. 8 lid 3ac WPO en Art. 17ac WVO) herkennen we ons wederom in de gegeven beschrijving. Om de gewenste sociale en culturele diversiteit in de school te verzekeren, zodat ook deze kennis en vaardigheden zelfstandig eigen worden gemaakt, hebben we actieve stappen ondernomen om de diversiteit toegankelijk te maken en deze binnen de school te brengen. Het ontbreken van het indelen van kinderen op leeftijd en niveau zorgt voor een waarheidsgetrouwe afspiegeling van de samenleving. Dag in, dag uit een grote diversiteit aan mensen ontmoeten. Respect voor en nieuwsgierigheid naar de ander, acceptatie van en verrijking door verschillen en gelijkwaardigheid, kernwaarden die in alle facetten van de school terugkomen. Belangrijk is dat we de tijd en aandacht kunnen nemen om onvermijdelijke conflicten grondig op te lossen. De school biedt een structuur om met elkaar in gesprek te gaan, het standpunt van de ander in te nemen en daar empathie voor te voelen om vervolgens een oplossing te vinden waardoor de situatie voor alle betrokkenen rond is gemaakt. Hiermee raken we aan meerdere burgerschapskerndoelen (34, 35, 37, 38 PO, 35 en 43 VO), maar leggen we bovenal een basis voor onze leerlingen om met een open vizier de wereld in te trekken en sociale en culturele verscheidenheid te

waarderen voor wat het ons brengt.

Borging vindt in onze onderwijsvisie plaats door de gewenste kennis en vaardigheden in de kern van de ontwikkeling van de leerlingen te plaatsen. Hierdoor is het praktisch onvermijdelijk dat leerlingen zich deze dingen eigen maken, allen op hun eigen tempo en eigen manier. Een les missen of een keer afgeleid raken is niet genoeg; je zou je echt moeten onttrekken van de school als geheel om onze manier van burgerschapsonderwijs te vermijden. Vervolgens monitoren wij de leerlingen om ons ervan te verzekeren welke ontwikkeling plaatsvindt. Op deze manier kunnen we mogelijke hiaten op tijd vaststellen en de leerling uitdagen ook dit stukje van hun ontwikkeling aan te gaan. Wat betreft seksuele vorming zijn we in het proces om precies zo'n volgtraject te ontwerpen (o.a. aan de hand van bestaande methodes) en samen met de leerlingen een aanbod te ontwikkelen waarmee het leerlingen makkelijker wordt gemaakt zich hierin te bekwamen. Door het kleinschalige karakter van de school is het merkbaar dat er al een open en warme cultuur is waarin leerlingen het vertrouwen voelen om te praten over gevoelige onderwerpen.

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060

